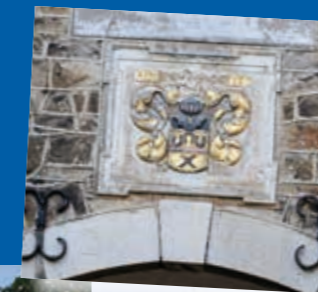

Stolbergse 'Kupferhöfe'

Ofschoon het in een parkachtig terrein gelegen ensemble van de Unterster Hof ⑨ er tegenwoordig eveneens bij ligt als een harmonisch geheel is deze oorspronkelijk niet als zodanig aangelegd. Aanvankelijk bestond het complex slechts uit twee met de gevelzijden aan elkaar gebouwde molengebouwen,

De Unterster Hof dankt zijn naam aan zijn geografische ligging. In stromingsrichting van de Vicht gezien is het namelijk de laatste en dus 'onderste' hof, vlak voordat Vicht en Münsterbach in elkaar stromen.

Wapen van de kopermeesterfamilie Schleicher.

We verheugen ons
op uw bezoek!

Informatie/aanmelding:
Stolberg-Touristik
Zweifaller Straße 5
52222 Stolberg

Tel 0049 (0) 2402 99900-80 en 81
Fax 0049 (0) 2402 99900-82
touristik@stolberg.de
www.stolbergtouristik.de

Met alle vragen over uw bezoek aan Stolberg kunt u bij ons terecht! Neem gerust contact met ons op.

© 2014 Kupferstadt Stolberg, Stolberg-Touristik
Vergissingen en wijzigingen voorbehouden. Verveelvoudiging of verspreiding alleen met toestemming van de Koperstad Stolberg, Stolberg-Touristik.

Uitgever: Koperstad Stolberg, Stolberg-Touristik
Design: ATELIER-grafik-design - Birgit Engelen
Foto's: Birgit Engelen, www.birgit-engelen.de
Tekst: Friedrich Holtz
1e editie, stand 10/2014

Stolberg – uw adres voor een
ontspannen verblijf.
Koperstad in de regio 'Aachener Land'

Koperstad & 'Kupferhöfe'

Stolberg
Koperstad in
de regio 'Aachener Land'

ten maar ook de hele vormgeving van het bouwwerk verleent het gebouw het uiterlijk van een klein slot.

Het poorthuis van de in 1726 gebouwde Kupferhof Stöck ⑦ vertoont het alliantiewapen van het echtpaar Peltzer - Prym, dat de hof liet bouwen. De façade van het herenhuis bleef in zijn oorspronkelijke vorm behouden, terwijl de overige delen van het gebouw door oorlogen gedeeltelijk werden verwoest. Sinds de wederopbouw dient de 'Stöck' als woongebouw.

De door Simon Lynen gebouwde Weide ⑧ vindt zijn oorsprong in het jaar 1615. Met name de topgevels en dakopbouw van de vleugel met de ingang werden rond 1905 naar de smaak van die tijd gewijzigd. In het binnenste gedeelte van de Kupferhof ligt in de zuidwestelijke hoek nog een fraai origineel gebouw uit 1723.

die rond 1612 zijn ontstaan. Volledig atypisch is de late bouwtijd van het herenhuis dat vanaf de straat te zien is en dat pas rond 1850 werd aangebouwd.

Om op de binnenhof te komen loopt men door een poorthuis uit 1712, met in de boog het wapen van de familie Schleicher. Op de binnenhof ligt rechts het oorspronkelijk in 1612 gebouwde molenhuis, waarop richting het zuiden een slechts korte tijd later aangebouwd woongedeelte aansluit.

Aan de linkerkant van het herenhuis bevindt zich een rond 1900 aangebouwde Jugendstil-galerij. De naast elkaar liggende velden van het vakwerk vormen een fries met afbeeldingen van de traditionele 'logo's' van de kopermeesters, de zogenaamde 'Mircken' (merken).

De koperstad Stolberg en zijn 'Kupferhöfe'

onmiskkenbaar, veelzijdig, aantrekkelijk

Ofschoon productiebedrijven voor messing, de zogenaamde 'Kupferhöfe', zo typerend zijn voor Stolberg, gaat het bij deze vroegmoderne gebouwen met een binnenhof geenszins om een verzameling stereotype bouwwerken. Er valt in elk geval nauwelijks één enkel complex te noemen, dat als typische 'Stolbergse Kupferhof' kan gelden. Afhankelijk van de periode van hun ontstaan en van de welvarendheid van hun bouwheren verschillen de bouwvormen van de afzonderlijke 'hoven' sterk van elkaar.

Het is begrijpelijk dat de begrippen kopermeester, 'Kupferhöfe' en koperstad bij onze gasten de indruk wekken dat Stolberg zijn economische betekenis ontleent aan de productie van koper. In werkelijkheid was de situatie echter een tikje anders, want in Stolberg werd geen koper gemaakt, er werd koper veredeld. Zo zag men vroeger tenminste het proces van messingproductie.

Vroegmoderne messingindustrie

In de vroege jaren 1570 herkende Leonard Schleicher uit Aken als eerste kopermeester dat het dal van Stolberg o.a. door de waterkracht van de Vichtbeek en de nabij gelegen erts- en steenkoolvoorraden een ideale locatie bood voor de productie van messing, en hij verhuisde zijn bedrijf van Aken naar Stolberg.

Hier liet hij aan de huidige Burgstraße de eerste 'Kupferhof' in Stolberg bouwen. Tot medio 17e eeuw werd vrijwel de gehele messingproductie verplaatst van Aken naar Stolberg.

①

②

③

④

⑤

⑥

De architectuur van de 'Kupferhöfe'

Na de verhuizing naar het dunbevolkte gebied van Stolberg met zijn onverharde wegen was men voor de verdediging van zijn hebben en houwen en zijn vege lijf grotendeels zelf verantwoordelijk. Daarom werden de 'Kupferhöfe' in Stolberg in eerste instantie gebouwd als gesloten, weerbare en goed te verdedigen complexen, meestal bestaande uit een binnenhof geheel omringd door woon- en bedrijfsgebouwen plus stallingen. Het complex was enkel toegankelijk via een bijzonder stevige poort. De ramen keken alleen uit op de binnenhof en daarmee presenteerde een toenmalige 'Kupferhof' zich naar buiten toe als een weinig uitnodigende vesting.

Met het opbloeien van de messingindustrie, de voortdurend toenemende welvaart en het daarmee gepaard gaande groeiende zelfbewustzijn van de kopermeesters ontstonden er in de 18e eeuw gebouwen die een stuk representatiever waren. Wat de afmetingen en uitrusting betreft ontwikkelden de woongedeeltes

zich tot royaal aangelegde herenhuizen, die omringd waren door goed verzorgde, parkachtige tuinen en gedeeltelijk ook nu nog het karakter van haast feudale landhuizen vertonen.

'Kupferhöfe' in het dal van Stolberg – het moderne leven en de oude architectuur

Naast de flair van de binnenstad en de charme van de architectuur uit de bloeitijd in de late 19e eeuw biedt een uitgebreide wandeling door Stolberg een interessant overzicht van de verschillende bouwvormen van de 'Kupferhöfe', die verspreid liggen over het hele centrum van de stad en die het stadsbeeld als schilderachtige juweeltjes verfraaien. Ontwerp en uitvoering van de hoven maken de ontwikkeling van de stad en het economische succes van de messingindustrie in het dal van Stolberg ook tegenwoordig nog op fraaie wijze aanschouwelijk.

De helemaal in het zuiden van de binnenstad gelegen Kupferhof Schart ① werd kort voor 1600 rechtstreeks langs de Vichtbeek gebouwd, met direct daarachter nog een Kupferhof. Het huidige uiterlijk van Schart wordt bepaald door een verbouwing in 1808, waarbij de oorspronkelijk eenvoudige buitengevel ingrijpend werd veranderd.

Schart kreeg in 1719 als eerste Stolberger Kupferhof een andere bestemming, toen Matthias von Asten er een lakenweverij vestigde.

Aan de huidige Burgstraße werd in 1575 de eerste Kupferhof in Stolberg gebouwd: de latere Adler apotheek ②. Ook deze werd, overeenkomstig de behoeften van de tijd, eerst ontworpen als goed te verdedigen vesting, waarbij grotendeels werd afgezien van representatieve elementen. Het huidige uiterlijk ontstond pas na latere verbouwingen.

In 1790 werd in deze Kupferhof een van de later in totaal 7 'landapotheken' in de regio Aken gehuisvest. Deze apotheek heeft tot 1971 bestaan en was daarmee bijna 200 jaar ononderbroken in bedrijf. Tegenwoordig is het een woonhuis.

Na circa 100 meter volgt Kupferhof Alter Markt ③, vroeger ook Rose geheten. De uit de 19e eeuw daterende façade met zijn stucwerk herinnert nauwelijks aan de oorspronkelijke functie van dit gebouw uit circa 1600.

Pas de sfeervolle binnenhof, die thans in gebruik is als hof voor kunstenaars, geeft een beeld van de charme van het vroegere gebouw.

Langs de enorme burcht loopt de weg door de nauwe, kronkelende steegjes van de romantische binnenstad naar Kupferhof Sonntal ④. Dit complex ontstond als uitbreiding van een thans niet meer bestaande Kupferhof en werd in 1730 gebouwd als zelfstandig ensemble.

In 1835 ontstond in Sonntal een glasblazerij die haar activiteiten echter al na 15 jaar staakte. Na een verbouwing resp. uitbreiding van het complex vestigde zich in 1850 een ijzergieterij in het gebouw, die er meer dan 100 jaar in bedrijf was. In het kader van een renovatie van het oude centrum werd de voormalige Kupferhof Sonntal in de jaren 1980 anders vormgegeven en er ontstond een aantrekkelijk wooncomplex.

Anders dan bij de koperhoven van weleer, zoals Schart of Rose, dringt zich in het geval van Kupferhof Grüenthal ⑤ eerder het beeld op van een feodaal landhuis. Het gebouw dat rond 1700 is

ontstaan, ligt met zijn centrale herenhuis en de twee belendende zijvleugels rond een royale, richting noorden open binnenhof. In zijn afwisselende geschiedenis veranderde Grüenthal verschillende keren van functie.

De kern van het enorme complex werd in 1889 gekocht door de familie Wirtz, die haar zeepproductie hiernaartoe verhuisde. Na de Tweede Wereldoorlog richtte de familie Wirtz op Hof Grüenthal het gelijknamige farmaceutische bedrijf op, dat tegenwoordig wereldwijd actief is.

Een van de mooiste Kupferhöfe in Stolberg is Hof Rosental ⑥, die in 1724 in opdracht van Johannes Schleicher door de bekende bouwmeester Tillmann Roland werd ontworpen als representatief hofcomplex met een schitterende poort met brug.

In tegenstelling tot alle andere Kupferhöfe in Stolberg zijn er bij het hoofdhuis stenen platen van kalkmergel voor de gevel gezet, waarbij de indeling van de façade (lijsten rond de vensters en afsluitende randen van het metselwerk) wordt benadrukt door het gebruik van de inheemse blauwsteen. Niet alleen de lichtgele kleur van de kalkmergelpla-